

VIDA I MEDI NATURAL AL VILADRAU DEL 1900

La «topografia mèdica» del dr. Antoni Ariet,
metge rural i alcalde

JOAN PORTALS MARTÍ

El núm. 6 de les Monografies del Montseny, publicat l'any 1991, conté un treball de Mn. Antoni Pladevall titulat «*El Dr. Antoni Ariet i la Topografia Mèdica de Viladrau*» on hi presenta la figura i l'obra principal del qui, des de l'any 1906 i fins a la seva mort el 1951, va ser metge de Viladrau i la seva rodalia, a quina condició, a més, va afegir-hi la d'alcalde de la població, en el llarg període de temps que va des del mes de juliol de 1909 fins a l'inici de la Dictadura de Primo de Rivera, a l'octubre de 1923.

Aquest interessant treball ens introdueix en la biografia d'un personatge que va dedicar la seva vida a l'exercici de la medicina rural, a la qual es va consagrar com si es tractés d'un sacerdoti. No satisfet amb aquesta dedicació i identificat totalment amb la vida i els problemes de la gent de Viladrau, va voler servir-la també des del càrrec d'alcalde el qual, com hem dit, va exercir també durant molts anys.

Mn. Pladevall, a més de fer-nos un acurat retrat del personatge, ens presenta l'obra cabdal del Dr. Ariet, «*La Topografia Mèdica de Viladrau*», un llibre que qualifica com la «*primera i més important obra que s'ha escrit sobre Viladrau*» i del que subratlla les «*interessants notícies històriques, demogràfiques, folklòriques, botàniques etc*» que el fan una eina imprescindible «*per conèixer el vell Viladrau*».

Després de recordar que l'obra va ser guardonada amb un accésit en el concurs obert per la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona l'any 1913 i que va ser publicada a Barcelona per l'Impremta de Fidel Giró l'any 1915, l'article reproduïx un dels capítols del llibre, precisament el dedicat als Costums i Folklore de Viladrau, que va de les pàgines 58 a 73, amb un acompanyament de diverses fotografies il·lustratives.

La casualitat, en forma de parada de llibreter de vell en una fira d'antiguitats pirinenca, va fer que arribés a les meves mans aquesta obra, avui molt difícil de trobar, com confirma l'anotació en llapis que figurava a les primeres pàgines de l'exemplar que vaig poder adquirir: *1ª edición y única. 1915. muy raro en comercio (Montseny).*

La seva lectura em va introduir en el món del Viladrau de principis del segle XX, un món que és perfectament extrapolable a tants i tants pobles i poblets del Montseny d'aquella època; i tota vegada que no és fàcil avui dia l'accés a aquesta obra, he cregut interessant oferir-ne alguns dels seus trets

més característics a les pàgines d'aquestes Monografies, de manera que vingui a completar el treball al qual al principi m'he referit i faciliti al lector d'aquestes Monografies el coneixement d'un llibre no fàcil de consultar en el moment actual.

La personalitat del Dr. Ariet ens la descriu el seu mestre, el Dr. Carulla, de grat record també a Viladrau, quan en la presentació del llibre el defineix com a *home de cor, català enamorat de la seva terra, que estima els seus malalts i els seus clients i el poble tot i la comarca tota de Viladrau, el qual al veure aquella terra amb ulls de devot, l'ha vista i l'ha descrita amb ulls de metge. Aquesta visió el porta a estudiar la naturalesa del poble (atmosfera, sòl, etc.) per arribar al més perfecte coneixement de la morbositat i de la mortalitat dels qui l'habiten.*

Aquesta presentació no fa més que subratllar quines eren les intencions de l'autor d'aquesta *Topografia mèdica*, les quals ell mateix explicita en la dedicatòria que l'encapçala, dirigida al seus estimats veïns de Viladrau: *He volgut fer un estudi del poble eixerit amb el que m'uneix avui gran amistat, esmentant la vida somàtica, la vida psíquica i el gènere de vida de la població; l'atmosfera, el terror, la flora, la fauna, les enfermetats i les causes locals de les mateixes, no tant sols per lo que a les persones fa referència, sinó també per lo que als animals i plantes afecta;*

*El doctor Ariet
anant a visitar els
seus pacients l'any
1916.*

proposant a la vegada, segons mon entendre, els medis per a combatre lo dolent i aprofitar lo ventatjós.

I aquesta intenció, que l'obra compleix a bastament, és la que fa avui interessant la seva lectura per tots aquells que volen conèixer quina era la realitat física i humana d'un poblet montsenyenc a principis del segle XX, un poblet del qual en podem gaudir també d'una visió poètica, gràcies especialment a Jaume Bofill i Mates, *Guerau de Liost* i a altres poetes que es van enamorar també del poble i el seu entorn. Penso que, al costat de la mirada poètica d'aquella *muntanya d'ametistes* vista des de Viladrau, el Dr. Ariet ens ajudarà a tenir una visió, evidentment menys romàntica però més realista, d'aquell antic Viladrau.

I aquí rau l'interès de la *Topografia mèdica*, amb totes les limitacions que es deriven de la metodologia usual en els estudis científics de l'època. El que podria ser un defecte del llibre, que és la barreja d'història, geografia, demografia, biologia, medicina i folklore és, per a mi, que el fa més interessant per al lector dels nostres dies, acostumat a treballs que, estudiant aspectes concrets d'un determinat espai geogràfic, passen per alt realitats no menys dignes d'estudi i de consideració.

L'abast de l'obra es fa patent en el seu índex, el qual delimita perfectament i detalla els punts d'atenció de l'autor.

Seguint els criteris científics de l'època, que en un determinat moment varen posar de moda els estudis mèdico-topogràfics, un dels primers capítols està dedicat precisament a aquest tema amb una especial referència al medi natural que envolta la població i als seus peculiars efectes sobre aquesta. El mateix capítol introdueix al lector en la història de Viladrau, explicant el seu origen, llegendari o real, i la seva evolució, medieval i moderna; enumera també els seus masos més antics i característics, les gestes de la seva gent al llarg dels anys, l'etimologia del nom de la vila, donant algunes dades geogràfiques rellevants i detallant les afrontacions del terme. L'autor lamenta, però, que aquesta ressenya històrica hagi de ser, per força, *migrada*, ja que no disposa de grans dades que l'il·lustrin al respecte, *a causa d'haver sigut cremats els documents dels arxius per mans pecadores, a les que segurament convindria fer desaparèixer aquella documentació per a extingir fets de certa importància.*

Seguint el criteri i la metodologia emprada per metges russos coetanis que esmenta, passa a dividir el seu estudi en tres apartats:

En el primer, que denomina *Secció biològica*, descriu el que qualifica de *Vida somàtica* i *Vida psíquica* de la població, estudiant-ne *els fets normals i els fets patològics* característics del poble en aquells anys de transició entre el final del segle XIX i els principis del XX.

La *Secció etnogràfica*, que ve a continuació, fa un repàs al gènere de vida dels habitants d'aquell vell Viladrau; a les seves fonts de riquesa o, millor dit,

de sustentament, amb les seves mancances i la seva pobresa, examinant la influència que tot plegat té en la mortalitat i en les malalties que els afecten. Es tracta d'una barreja de geografia urbana i rural, economia, medicina i, fins i tot, dietètica, que ens fa aprofundir en la realitat social d'aquells anys, realitat que a ell li és molt propera a causa del seu treball diari com a metge i a la visió més àmplia de que pot gaudir des del seu lloc a l'alcaldia del poble.

La tercera part del llibre, titulada *Secció Topogràfica*, és un recorregut per la geografia de Viladrau, de la qual n'estudia els factors naturals que condicionen la vida dels seus habitants: meteorologia i climatologia; geologia; orografia, hidrologia i vegetació. La fauna és també objecte d'una observació detallada especialment pel que fa a les malalties dels animals domèstics. I, per últim, analitza les causes locals de malalties i de mortalitat relacionades amb l'entorn geogràfic en què els viladrauencs desenvolupen la seva vida.

Les Conclusions, els Suplements i un conjunt d'interessants fotografies de l'època tanquen el llibre, no sense una *addenda* que fa esment a l'existència de les mines d'amatistes, en base a unes notes d'arxiu extretes del *Butlletí del Centre Excursionista de Vic*.

A continuació, tot seguint les pàgines del llibre, en subratllaré aquells punts que ens puguin ajudar a comprendre millor la realitat, física i humana, d'aquell Viladrau de principis del segle XX en uns anys en que la vida no hi era certament fàcil.

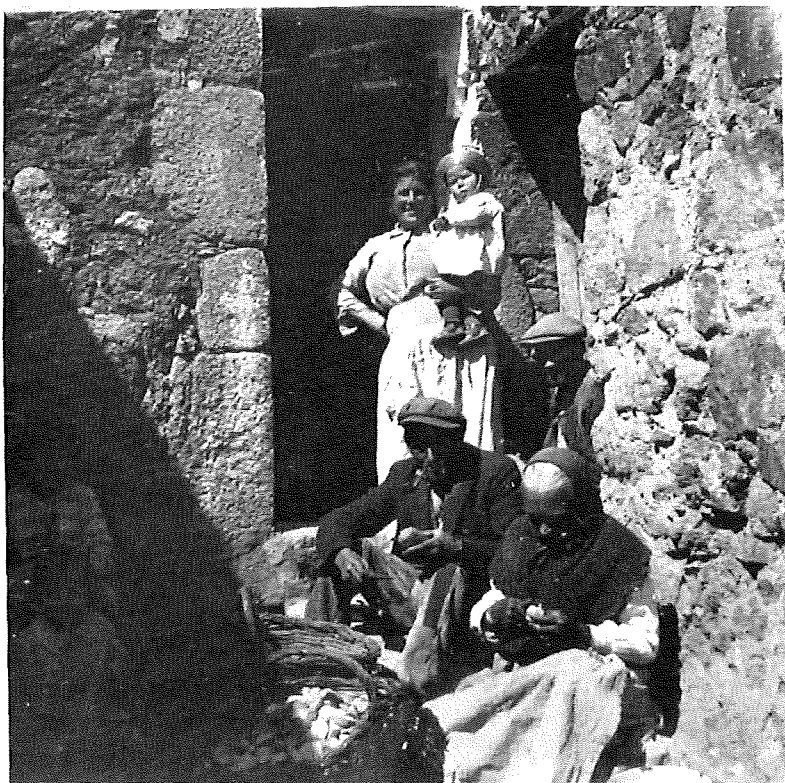
I. SECCIÓ BIOLÒGICA

A. Vida somàtica

Segons el cens de l'any 1910, la població de Viladrau estava formada per 1.059 habitants, amb un lleuger increment respecte al cens anterior integrat per 974 persones. D'aquells, 566 habitaven al nucli del poble i 493 a pagès. La superfície del districte del poble estava ocupada per 319 edificis, dels quals 197 eren en despoblat i 122 formaven el nucli de la població. Constata que quasi la meitat dels veïns no han nascut a Viladrau.

Pel que fa a la natalitat, ens mostra la taula, acompanyada d'una gràfica, en la qual figuren els naixements en el decenni 1897-1906; en elles podem comprovar que els naixements/any oscil·len entre un mínim de 37 el 1897 i un màxim de 51 el 1903. Qualifica la natalitat d'*acceptable* i en destaca la bona *proporcionalitat sexual* (200 nens i 202 nenes).

A penes es registren naixements de bessons al poble, amb la particularitat que entre 1900 i 1912 el naixement de bessons *ha recaigut per tres vegades en un mateix matrimoni*. No s'ha donat el cas de presentar-se cap part múltiple, però sí

Tres generacions d'una família pagesa de Viladrau.

el d'un monstre. Pel que fa als avortaments, *venen determinats per causes patològiques diferents*, i afirma no tenir coneixement d'avortaments provocats per medis prohibits, moral i legalment, *amb l'objecte d'evadir compromisos i evitar els retrets que la societat sol prodigar a aquells que han sofert rellicades pròpies d'un malentès amor.*

La propera dada que el Dr. Ariet recull en aquest apartat fa referència a la duració mitjana de la vida, la qual estima en uns trenta-set anys, *tenint en compte les edats d'un a vuitanta anys (a la que alguns han arribat).* Ell mateix confirma que és una xifra que *no s'aparta de lo general*, encara que avui ens pot sorprendre considerablement.

Seguidament, presenta un quadre amb les talles dels nois que van anar a fer el servei militar (*quintos*) entre els anys 1902 i 1912, comparant-les amb les corresponents als anys 1883 i 1884. Considerant que, si no arribaven a la talla de 1,50 metres, els nois quedaven totalment exclosos del servei militar, observa que de 144 *quintos* tallats en el període estudiat, tres havien estat totalment exclusius del servei i sis ho havien estat temporalment. La talla mitjana era, en general, relativament modesta i no gaire superior als 1,60 metres.

Seguidament analitza les *qualitats físiques dels individus de Viladrau* que, a causa dels factors genètics que intervenen en l'herència, *serien molt semblants o iguals a les que tenien els ausetants* que poblaren el poble en l'antigor i que es caracteritzaren per ser gent molt amant de la independència i la llibertat. De les qualitats físiques dominants destaca *l'estatura regular; la magresa de carns, però de fibra muscular resistent i forta; la pell de color morè; els cabells llisos i de color castany, com els ulls; la forma del crani, més o menys rodona o braquicèfala*.

L'esterilitat és poc freqüent, l'obesitat quasi no es coneix i en alguns individus se'ls manifesta l'hipertròfia de la glàndula tiroidea (*goll*). Relaciona les qualitats físiques de les persones amb el seu estat d'ànim, les passions que les dominen i les aptituds que posseeixen.

A continuació dedica unes quantes pàgines als *Casaments*, fent una sèrie de disquisicions, recolzades amb estudis i estadístiques diversos, a l'entorn del matrimoni i la seva relació amb la salut física i mental de les persones, amb la criminalitat, amb els suïcidis i amb la mortalitat en general. L'acció saludable del matrimoni sobre la vitalitat de les persones està condicionada, però, al fet que no sigui *prematur o anticipat* ja que *l'antelació del matrimoni és per se ruïnosa i perjudicial i a la vegada pot esdevenir funesta per a la moralitat i ordre públic*. Afirmar també que *no deuria permetre's la unió matrimonial entre persones que, per ses innacceptables condicions de salut han de procrear forçosament rebrols dèbils i sense viabilitat*.

Abans de concloure el capítol on exposa les seves idees respecte a la institució matrimonial, i de presentar una taula-resum dels matrimonis celebrats a Viladrau entre 1897 i 1906, el Dr. Ariet fa una proposta que vol tendir a incentivar els casaments. És aquesta: *A l'objecte, doncs, d'esperonar fortament en els cèlibes recalitrants i alentar-los a prendre estat, s'hauria de procurar gravar sobre aquests bona part de les càrregues del regne, poble o comarca, per alleugerir i compensar així als matrimonis normals, i sobretot, als matrimonis amb fills, i sustraure a la vegada, en part, a aquells de certes ventatges polítiques i econòmiques*. Unes idees que les autoritats fiscals, que no han llegit el llibre del nostre metge, no han desenvolupat fins el moment present.

La prostitució mereix un espai en aquest capítol, en el qual subratlla les seves nefastes conseqüències morals i sanitàries, acabant amb una crida als qui es puguin trobar al·ludits pel tema, a fi i efecte que *abandonin ses aficions repugnants*, de tal manera que pugui afirmar-se que *no existeix en aquest poble la prostitució clandestina com no existeix la reglamentada*.

Després de les pàgines que hem breument comentat, en les quals els aspectes morals i socials tenen tant o més pes que els pròpiament mèdics, la *Topografia* ofereix una sèrie de dades en relació a les malalties que afecten als viladrauencs i la mortalitat que ocasionen.

En primer lloc, fa un llistat de les malalties més corrents, i les divideix en funció dels òrgans o sistemes que afecten de la manera següent:

Malalties generals. Entre elles, les més habituals han estat l'anèmia i el raquitisme, seguides per diferents casos d'alcoholisme. Escrofulisme, reumatisme, goll, malalties de la pell diverses, i moltes altres figuren també a la llista.

Malalties del sistema nerviós i del cervell: meningitis, hidrocefàlia, epilèpsia, neuràlgies, hemorràgies cerebrals i d'altres.

Malalties de l'aparell circulatori que afecten al cor i a l'aparell circulatori en general: no són de les més habituals.

Malalties de l'aparell respiratori: són molt habituals les bronquitis i bronconeumonies relacionades amb les dures condicions climàtiques i de vida. Després veurem com són les causes més freqüents de mortalitat al poble.

Malalties de l'aparell digestiu: són de les que afecten més a la gent; entre elles, les angines, diarrees i enteritis, icterícies i malalties diverses dels budells. Després de les anteriors, són les que ocasionen una mortalitat més elevada.

Són relativament escasses les malalties de l'aparell genito-urinari i les relacionades amb l'estat puerperal.

En canvi són freqüents, encara que no greus, les malalties de la pell (furúncols, absesos, flemons, panallons, i en menor grau tinya i sarna) i les dels òrgans de locomoció (artritis). Les malalties produïdes per causes exteriors són molt abundants i estan relacionades amb el dur estil de vida i les difícils condicions de treball d'aquells anys: tota mena de fractures i torcedures, luxacions, cremades etc.

Les pàgines següents presenten unes gràfiques en les quals l'autor fa un resum de les defuncions ocorregudes al poble durant el decenni 1897-1906, agrupades per aparells i malalties, gràfiques que confirmen el que acabem d'exposar. Sobre un total de 302 defuncions en el període, 88 són ocasionades per malalties de l'aparell respiratori (un 29 %) i 70 per les de l'aparell digestiu (un 23 %), fet que significa que més de la meitat de defuncions (52 %) són a causa d'elles. I si examinéssim els llibres d'òbits corresponents podríem constatar, com era habitual en aquella època, que es tracta de mortalitats estacionals, és a dir, que mentre les malalties relacionades amb l'aparell respiratori són responsables de moltes defuncions d'adults hagudes al mesos més rigurosos de l'hivern, les de l'aparell digestiu ocasionen defuncions (que afecten especialment als més petits) en els mesos més calorosos de l'estiu.

Pel que fa als anys estudiats, el 1899 s'aparta de la mortalitat promig al poble (que es manté a l'entorn de 30 per any) i es situa en 56. La causa en va ser l'extensió d'una epidèmia de grip, catarro i xarampió que va fer que gairebé es duplicués el nombre anual de defuncions.

La mortalitat dels nens menors d'un any afecta a 66 de les 302 defuncions

del període, cosa que significa que aquesta mortalitat infantil suposa gairebé un 22 % del total.

El capítol dedicat a la *Vida somàtica* acaba amb un comentari detallat del que figura a les dades exposades anteriorment. Així, sota el títol de *Caràcter i particularitats de les enfermetats. Enfermetats epidèmiques*, l'autor fa unes consideracions generals respecte a les xifres exposades anteriorment i que crec val la pena reproduir, ja que dibuixen un quadre molt expressiu a l'entorn de la vida i la mort a Viladrau en aquells anys a cavall dels segles XIX i XX. Diu així:

Fixant-se en les dades estadístiques de mortalitat, s'observa que la majoria de defuncions són causades per alteració en els aparells respiratori i digestiu; segueixen després les del sistema nerviós i cervell, i aparell circulatori, donant el major nombre, entre les enfermetats, les considerades com a generals, segon la nomenclatura que hem adoptat...

Els aparells respiratori i digestiu sofreixen molt: el primer per estar sotmès a alternatives de temperatura, sobretot durant les vetllades d'hivern, per la mala costum que tenen els pobletans d'acostar-se molt al foc de la llar —que dona o produeix pel calor que irradia, la congestió del pulmó— i sortir sense precaució al carrer, pertorbant aquest canvi brusc la circulació i causant l'acatarrament de les mucoses amb les perniciosos conseqüències. El segon, o digestiu, emmalalteix per les transgressions en el règim alimentici, ingerint moltes vegades en excés substàncies nocives i tòxiques, com les alcohòliques, o bé substàncies mal condimentades...

Els sistema nerviós i, sobretot, el cervell se troba bastant afectat, essent la característica de la malaltia l'hemorràgia cerebral i la meningitis. Aquesta ataca més als infants i l'altra als adults ja entrats en anys.

Les enfermetats dels múscles i pell no abunden. L'aparell genito-urinari tampoc se troba afectat en gran escala. Les enfermetats de la sang tampoc prenen increment; lo que més se manifesta és la cloroanèmia entre les joves en l'època d'aparició de les regles.

Les enfermetats infectives, a pesar d'estar a baix nivell l'higiene privada, no abunden; serà probablement degut a les bones condicions generals de la comarca, terreny muntanyós, enlairat, assolellat i ben airejat, amb altra avantatge afavoridora provinent de les bones aigües, pures i filtrades que es consumeixen pel gasto i serviment domèstic.

Si alguna vegada esdevé alguna enfermetat infectiva és importada; raríssimes vegades s'ha originat al poble, terme, o comarca.

Lo que abunda són les infeccions quirúrgiques, en sa majoria fractures. No és d'estranyar, ja que nostres pobletans estan supeditats a feines pesades i grolleres, com són les feines del camp i del bosc, per les que necessiten fer

grans esforços i fer ús d'eines de tall, com la doladora, podaix, coltell i serra, que, amb descuit o poca destresa en manejar-es, algunes vegades ocasionen ferides d'importància.

A més, tenen de valer-se per a moltes feines, dels irracionals, i com a bèsties, fan mal quan un menys s'ho pensa, i, per aital motiu, reben, les persones que els utilitzen, traumatismes i ferides a conseqüència de coces, mossegades i banyades.

B. Vida psíquica

Dins aquest apartat Ariet inclou en primer lloc la *Religió*, que per ell és el fonament de l'ordre social. Afirmar que els habitants del poble professen tots la Religió Catòlica, Apostòlica i Romana i que *molt pocs són els incrèduls en qüestió religiosa, tan pocs que podríem dir cap*; per contra, diu, *són fidels i obedients, assisteixen a les pràctiques i funcions religioses i és mal vista i mirada amb certa indiferència i poc respectada pels demés pobletans la persona que no acut a complir com a bon cristià els preceptes establerts per l'Església Catòlica*.

Seguidament, inicia l'apartat dedicat als *Costums*, precisament el que va ser reproduït per Mn. Pladevall al núm. 6 d'aquestes *Monografies*, motiu pel qual aquí no el comentarem, tot invitant al lector a acudir a aquell volum per conèixer alguns dels aspectes més interessants dels usos i costums d'aquella petita i tancada societat rural, així com les celebracions de les seves festes més tradicionals: Festes Majors, revetlles, caramelles, aplec de Sant Segimon, etc.

Als costums del poble segueixen els *Esports*. Molt lluny dels gustos actuals, el llibre destaca que els més habituals en aquells temps eren la caceria i la pesca, esports que sovint es practicaven de manera col·lectiva en colles. El joc de pilota i el de bales eren practicats també, però principalment per la mainada.

Destaca que els esports moderns són poc coneguts i que solament s'han practicat per excursionistes forasters esports damunt la neu en la temporada d'hivern. Recordem ara que no van ser gaire posteriors les primeres competicions sobre la neu a Matagalls, de les quals encara avui se'n conserven testimonis gràfics.

El darrer paràgraf dedicat als esports és, sense voler-ho el seu autor, lapidari i reflecteix com aquella societat estava ben lluny dels paràmetres actuals pel que fa a les seves activitats diàries i esportives: *Per l'exercici muscular en té prou la nostra gent dedicant-se a les feines agrícoles i altres treballs pesats del bosc*.

Tot seguit, la *Topografia* del Dr. Ariet entra en un terreny força curiós, i ens aporta dades molt interessants pel que fa a la cultura, supersticions, prejudicis, ensenyament, etc. Crec val la pena esmentar alguns dels trets que posa de manifest.

Cultura: *Conserven cert regust de caràcter primitiu... mes la cultura va infiltrant-se pausadament i esvaint aquella rudesia natural... polint i suavitzant el seu llenguatge i acomodant-lo als usos de gentes urbanes, sociables i atentes... gràcies al contacte, durant la temporada d'estiu, amb persones de vasta cultura, expert criteri i dolç caràcter.*

L'analfabetisme assoleix xifres considerables, ja que afecta a gairebé al quaranta per cent dels habitants, especialment a les persones d'edat avançada i de mitjana edat. Malgrat això, el viladrauenc, segons el seu metge, *és ben educat moralment i té bons sentiments, és bastant atent amb el foraster i usa, en general, de bones formes socials. A més, revela sentiments d'altruisme, ajudant-se mútuament en les desgràcies i oferint llurs serveis en cas de necessitat.*

Pel que fa a la **Instrucció**, *és migrada, ja que la majoria reben solament la primària.* Aquesta s'obté en les escoles públiques: una per nois i l'altra per noies. A més, hi ha una escola privada per nois de fundació particular. En conjunt, el nombre d'alumnes és d'uns cinquanta.

Es refereix tot seguit a una diguem-ne institució o costum habitual en aquells anys; es tracta dels que anomena «*mestres domiciliaris*», els quals per guanyar-se a vegades poc més que la manutenció, atendien de manera itinerant a l'instrucció més elemental dels nens que vivien en masies allunyades del nucli el poble i no tenien possibilitat d'accedir a l'escola.

Acaba aquestes pinzellades sobre la instrucció i l'educació, amb una viva recomanació als pares perquè s'empenyin i interessin per la sana educació dels seus fills, ja que d'ells en depèn en bona part el benestar i la tranquil·litat del poble.

Supersticions i prejudicis. Entre els trets característics d'aquella societat amb un baix nivell d'instrucció, el Dr. Ariet fa referència a algunes pràctiques habituals a l'època, entre elles, la de dipositar confiança en certes persones que, per les seves qualitats, no la podien merèixer i la d'atribuir a les coses virtuts i propietats que no tenien ni poden tenir.

Altres pràctiques errònies que detecta i denuncia són les consultes que fan a les sonàmbules, gitanes i curanderes en moments apurats; el valor que atorguen als amulets, a certs guarismes i a determinats dies de la setmana i la propensió a resar oracions extravagants i a fer creus sobre determinades malalties de la pell. Recomana als seus convilatans que *procurin corregir ses creences pecaminoses i abandonar la ridícula superstició*, la qual és l'origen d'enemistats irreconciliables al poble.

Els paràgrafs que venen a continuació, dedicats a les **Arts i Manufactures**, són també força interessants ja que ens permeten conèixer les activitats i els oficis més habituals.

De les Arts, explica que tenen *migrada representació al nostre poble*. Pel que fa als oficis ens dona la llista dels que es practiquen i del nombre de les perso-

nes que s'hi dediquen. Són aquests: Barbers (3), espardenyers (2), escloper (1), forners o pastissers (2), ferrers (3), fusters (3), paletes (3), sastres (2), sabater (1), carreter (1), llauner (1). A més, hi ha diverses persones (no diu quantes) que es dediquen a l'ofici de traguers amb matxos de bast i amb carruatge, fent a la vegada d'hostaler i taverners alguns d'ells.

Com era normal en aquells anys en què l'explotació del bosc es trobava en un dels seus moments més intensos, dedica un paràgraf a les activitats que hi tenien relació. Diu: *Hi ha després un bon nombre d'homes –rodors, carboners i serradors- que s'ocupen de les feines del bosc, dedicant-se els primers en fer rodells o cercles de bóta; en tallar els arbres i capolar-los per a coure'ls i fer carbó els segons, i en obrar els arbres per a fusta de construccions, com bigues, llates, fusta de botada i de carruatge, els darrers.*

Pel que fa a les activitats de les dones, diu que les labors que realitzen de caràcter industrial són escassíssimes: alguna planxadora, modista i cosidora d'espardenyes. Després de reconèixer que *alguna dona vella queda encara que es dedica amb la filosa a cargolar en el fus, fent fil, el borral de llana de les ovelles del país, per a fer mitges*, acaba dient que *s'acaben de perdre les velles filadores de tan primitiu sistema.*

Les professions liberals estan representades per un metge, dos mestres, una mestra, un rector i un vicari.

Educació. La visió que ens ofereix Ariet és dual. Si per una banda diu que els nois són en general *ben adoctrinats, respectuosos, atents, amables, obsequiosos i ben inclinats a la sana moral*, reconeix també que *algun se'n troba de pervers i mal educat i desvergonyit*. Això és degut al fet que no assisteix a l'escola o bé, assistint-hi, no coadjuven els pares a l'obra dels educadors. En aquest cas, els adverteix que posen el bastó en mans dels seus fills per a ser després fuetejats.

Comenta seguidament que, per a educar els nois millor, recentment s'ha fundat a Viladrau un Patronat infantil per a minyons que, sota la direcció de les persones intel·lectuals del poble, compta per al seu sosteniment amb el sufragi de la immensa majoria dels veïns, els quals satisfan mensualment una quota voluntària.

Ara li toca el torn a la *política* de la, segons diu, *els viladrauencs en viuen molt apartats*. Aquest decantament es reflecteix en una sèrie de detalls il·lustratius: no existeix cap centre d'opinió política, ni se'n discuteix ni se'n parla; els veïns es preocupen poc de qui ha de regir els destins de l'Estat; perquè exerceixin l'ús del sufragi, cal empènyer-los a les urnes. Ariet atribueix l'origen de tot plegat a antigues qüestions que havien afectar la vida local en el passat.

La *beneficència* està representada al poble per una Pia-Germandat de Socors Mutus en cas de malaltia o impossibilitat física per al treball. Consta de 70 germans, més o menys, els quals satisfan una quota mensual i està dirigida i administrada per una Junta que és elegida pels mateixos socis. En cas de

malaltia aguda cobren tres pessetes diàries, a més de l'assistència mèdica. No hi tenen accés les dones, les quals en cas de malaltia i extrema pobresa han de recórrer a la caritat pública o a la beneficència provincial.

Els *serveis mèdics* són prestats per un facultatiu. Aquest amb el sistema de conducta o iguala, visita a les famílies aconductades quan el seu estat ho requereix. L'import de la conducta és mòdic i es paga directament al metge. Les famílies que no estan aconductades paguen al metge uns honoraris prudencials, i les que són considerades pobres per l'Ajuntament són també ateses mèdicament, anant a càrrec del Pressupost municipal els honoraris mèdics.

A continuació, el Dr. Ariet esbossa l'autoretrat de la professió de metge rural que ell amb tanta intensitat desenvolupa a Viladrau i al seu entorn:

És molt penat per al metge l'exercici de la professió i poc retribuït, car són moltes les angoixes que passa, tenint de recórrer llargues distàncies i travessar paratges de mala petja, deserts i solitaris. Se fa penosíssim així mateix en l'estació d'hivern tenir de recórrer l'encontrada amb el terreny a voltes cobert de neu, xiulant la tramuntana i suportant les embestides dels temporals de pluja o les inclemències de les baixes temperatures. Els dies són curts; les distàncies a seguir, llargues; la visita apremiant i urgent; prompte la foscor de la nit esten son negre mantell per tots indrets, dificultant la marxa i fent exposar el pas pels intrincats camins i a voltes xaragallats viaranys de la comarca.

Certament en aquells primers anys del segle XX la situació era ben bé la descrita, encara que amb el pas dels anys, la relativa millora de camins i comunicacions i la utilitació de millors mitjans de transport, van fer els seus desplaçaments una mica menys complicats. Per tot plegat, Ariet qualifica la carrera mèdica en pobles de muntanya com un sacrifici i una obra d'altruisme, i al metge rural com un militar en campanya constant però sense la remuneració passiva.

Malgrat els esforços del metge rural per posar la medicina a l'abast de la gent, la pràctica oficial ha de conviure amb la que el Dr. Ariet anomena *Medicina popular*, de la qual en descriu algunes de les seves cures:

Abunda l'ús de potingues o sucs repugnants, d'olis o grasses fastigoses i ràncies; també s'utilitzen caps d'arengada pastats amb pólvora així com cargols i llimacs per abaixar la febre; altres combinacions no menys estrambòtiques són els cataplasmes, generalment mal aplicats, les tisanes d'herbes que produeixen els efectes contraris als que es pretenen, i els olis de llagardaix de rata i de pell de serp. Per a aconseguir efectes curatius en les meningitis i neumonies apliquen al cap o al pit del malat bestioles volàtils (com coloms) o rosegadors (com conills), de viu en viu i sense desagnar-los.

Totes aquestes pràctiques abominables conviuen amb l'encegament i obstinació exagerats que els veïns tenen en creure en espatllats, als quals intenten arreglar mitjançant estiraments diversos, sense adonar-se que els símptomes dels nois i noies que ells en diuen *espatllats* són deguts a la depauperació del seu organisme produïda per insuficiència d'alimentació i excés de treball, o per abusos d'ordre principalment moral...

Tots aquests costums, tan arrelats al poble, són la causa que quan s'avisava al metge moltes vegades és ja massa tard de manera que la mortalitat és més alta de la que existiria en cas de cridar al metge quan es manifesten els primers símptomes de les malalties i de fer cas de les seves prescripcions sense rebutjar-les ni llençar les medicines prescrites.

Abans d'acabar aquest capítol fa referència també a l'*Alcoholisme*, del qual se'n troben diversos casos, tan aguts com crònics; la *Bogeria*, que en sentit estricte no es coneix al poble, encara que hi ha casos de manca o dèficit d'intel·ligència, amb característiques d'imbecilitat i idiotisme que coincideixen, en alguns d'ells, amb una considerable hipertròfia tiroidea.

Per últim, en relació als *Suïcidis*, diu que *els habitants d'aquest poble tenen bastant afecte a la vida*, motiu pel qual no hi ha casos de suïcidi. Acaba amb els *Criminals*, afirmant que són poc freqüents els atemptats contra les persones i les propietats, ja que els viladrauencs no es valen de l'homicidi ni de l'incendi per a reparar les ofenses rebudes del pròxim. Malgrat això, esmenta certes *maranyes locals de caràcter partidista* que havien ocasionat, anys enrere, fets criminals protagonitzats per individus als que per les seves conveniències els interessava capitanejar un bàndol d'adeptes.

2. SECCIÓ ETNOGRÀFICA

Substitulada com a *Descripció del gènere de vida de la població*, detalla com era la vida d'aquells viladrauencs de principis del segle XX, des del punt de vista de l'espai vital en què es desenvolupava, de les ocupacions que els servien per a guanyar-se la vida, de la seva alimentació, i de la manera que tenien de gaudir dels seus escassos moments d'oci; acabant amb una atenció especial a les causes de la pobresa i de les malalties degudes a factors socials.

Crec interessant, en primer lloc, reproduir íntegrament els primers paràgrafs d'aquesta Secció, tota vegada que són un retrat del que el Dr. Ariet veu com a prototipus de les persones que l'envoltaven en aquell entorn rural i que, encara que potser discutibles en alguna de les seves generalitzacions, són un document etnogràfic significatiu:

És el viladrauenc, en general, senzill, de vida retirada i estreta, individualista, impressionable, el captiva un cop d'efecte, és recelós i desconfiat davant les innovacions, retret i poc expansiu en sos pensaments, reduït i limitat en les idees i empreses: particularitats que s'avenen amb la parla seca i breu que usa i s'acoplen perfectament amb la poca obertura de son horitzó – limitat per alteroses muntanyes – ; és rutinari i sofert pel treball rústic i soporta les inclemències del temps amb bastant resistència.

S'ocupa del seu camp i bestiar, al que cuida amb molt interès, i procura que la

Viladrau, carrer de la rectoria

casa conservi el nom en vinentes generacions, anomenant per això hereu al primer fill varó encarregat de succeir-lo a la seva mort, amb garanties pels demés fills. Se preocupa poc de l'estat d'higiene privada.

Després d'aquest retrat, Ariet passa a descriure l'espai urbà on el viladrauenc desenvolupa la seva vida, tant el més proper (la casa) com el més llunyà (els carrers, les places).

Les **cases** del poble de construcció relativament recent són ben diferents de les construïdes segles enrere, moltes de les quals encara serveixen d'habitatge. Pel que fa a aquestes darreres, la seva descripció no és certament massa estimulant i ens dóna una prova de la duresa de les condicions de vida de bona part de la població.

Veiem-ho. Aquestes velles cases, *d'aspecte molt humil*, sovint per sota el nivell del carrer (amb les humitats consegüents en cas de pluges), consten de planta baixa i pis, amb coberta de teulada col·locada en sec, de tal manera que *pels junts penetra al pis la claror del dia*. Els sostres són de fusta mal ajustada deixant amplies esclotxes per les que *s'empassa el fum i circula amb llibertat el vent*, mentre els paviments estan mal enllosats o solament terraplenats. Les parets exteriors són de pedra de granit ajuntades amb calç i sense arrebossar. Hi ha poques obertures i encara petites, el que fa que la ventilació sigui escassa, malgrat però, que *tota la casa té petites esclotxes i forats que deixen lliure circulació a l'aire*. Les portes exteriors són de fusta, sense vidrieres, el que fa que, quan cal tancar-les, l'habitació quedi a les fosques.

Cada casa té un hort o pati al darrera on hi ha el corral, el femer i les corts; en cas de no existir aquest esbarjo, els animals han de conviure amb les persones a l'interior de la casa *en condicions obertament renyides amb les més rudimentàries regles d'higiene*.

Les cases més noves, sòlidament construïdes i amb bona distribució interior, tenen comunes que van a pous negres, degudament tapats, *deixant solament escapar els gasos per un canó que sobrepuja la teulada de l'edifici*. Les seves parets són arrebossades, els sostres estan construïts amb bigues de ferro o fusta, i els seus acabats són adequats per a una vida còmoda, tenint en compte els paràmetres de l'època.

Per intentar solventar els problemes urbanístics derivats del fet que els propietaris construeixen les seves edificacions *seguint el seu caprici*, l'Ajuntament va encarregar l'aixecament d'un plànol de la població a l'arquitecte de Barcelona el Sr. Lluís Planas i Calvet, estiuant, el qual també va dibuixar el projecte de les noves escoles municipals.

Les pàgines següents de la *Topografia mèdica*, en les quals s'hi veu més la mà de l'alcalde que la del metge, ens ofereixen una ressenya dels **carrers i places** que el mes de setembre de l'any 1910, és a dir, cent anys enrere, configuraven Viladrau: La Plaça de la Constitució (14 cases), i els carrers d'Arbúcies (26), Nou (11), de la Rectoria (20), Fondo (14), Sant Marçal (9), Sant Segimon (9), Puigtorrat (25) i Torreventosa (20), als quals s'ha d'afegir la Plaça del Dr. Carulla inaugurada posteriorment a l'estiu de 1912.

Les característiques d'aquesta **trama urbana** són: una alineació irregular dels carrers, els quals són de poca llargada, no estan empedrats i no tenen tampoc voreres ni clavegueram. La Plaça de la Constitució, en el perímetre de la qual hi ha plantades acàcies, té forma triangular, dues rampes que en faciliten l'accés des dels carrers que hi conflueixen i dues escalinates a la part baixa. El carrer Fondo, *un dels millors del poble*, és ample, espaiós i molt alegre, amb acàcies a un dels seus costats. Algunes edificis són construïts de nou, d'altres són antics, i entre tots destaquen l'Església Parroquial i la Casa del

Viladrau, Plaça Major

Comú. El carrers restants *tenen poca elegància*, a excepció de l'ample Passeig que va a la Font d'en Miquel, construït el 1905.

Després d'una descripció de l'església parroquial, esmenta la capella de la Pietat, *en la que se celebra missa unes quantes vegades l'any* i que *és molt visitada pels feligresos que hi professen singular devoció*. Es refereix també a les **ermites** de la Mare de Déu de l'Erola, de Sant Segimon i de Sant Miquel dels Barretons, totes les quals són objecte de devoció popular, i a les que se sol anar en processó quan, en temps d'eixut de camps i conreus, es desitja obtenir el benefici de la pluja. Fa una breu ressenya històrica d'aquestes capelles i explica que les seves parets estan plenes de retaules i exvots agraïnt al seu patró alguna gràcia especial.

Una menció especial mereixen, dins d'aquest apartat, les **cases fortificades** de La Sala i l'Espinzell, les quals formen part de la història viva de Viladrau.

De la primera n'explica alguns dels fets protagonitzats pel famós bandoler Joan Sala (a) Serrallonga, basant-se en diverses font històriques conegudes en aquell moment, tals com les *Notícies d'en Serrallonga* de Mn. Ramon Corbella, les aportacions de Víctor Balaguer (el qual va tractar de fer d'en Serrallonga un personatge polític com a cabdill de la facció dels nyerros enfrontada

amb els cadells), les notes contingudes al *Dietari de l'antic Consell barceloní* que fan referència a la seva mort al patíbul i, finalment, les notes del llibre d'òbits de la parròquia de Querós escrites pel seu fill Mn. Anton a la mort del seu pare. A aquestes referències, Ariet hi afegeix una estrofa de la cançó del *Ball d'en Serrallonga* així com la transcripció íntegra de la *Cançó d'en Serrallonga*, copiada per ell mateix mentre la cantava una vella veïna del poble.

Pel que fa al casal de l'Espinzella, el llibre reproduïx les aportacions fetes per Francesc Carreras Candi al periòdic *L'estiuada*.

No oblida tampoc, en aquesta descripció de Viladrau i del seu entorn, una referència al **cementiri** del poble que havia estat inaugurat *a primers d'any del segle corrent*, no tenia encara cap inhumació i havia substituït l'anomenat *cementiri vell* que va ser clausurat l'any 1899 i convertit després en una plaça. I també explica que l'escola pública de minyons, instal·lada al primer pis de la Casa del Comú, reuneix escasses condicions; i que la de noies, està situada dins el convent de nova construcció de les Germanes Dominiques a l'extrem oest de la població.

Mereixen la seva atenció també la Fonda de ca la Rita, a la Plaça Major, i l'Hostal Bofill, *emplaçat en un dels carrers forans del poble*. L'Hostal de l'Americano, *més econòmic*, i el cafè d'en Ventura completen el quadre d'aquests establiments.

Conegut l'espai urbà en què es mou l'habitant de Viladrau, Ariet es preocupa d'altres aspectes quotidians de la seva vida: l'alimentació, la beguda, les ocupacions, els costums, l'oci, les fonts de riquesa del poble, factors tots que li són útils per esbrinar les causes de tipus social que influeixen en les malalties i la mortalitat de la població.

L'**alimentació** és mixta, d'origen vegetal o animal, encara que va molt lligada a la classe social de les persones, essent la de la gent acomodada més abundant en carns i pa blanc. Pel que fa a les classes *proletàries* descriu la seva alimentació més habitual, composta d'*escudella, patates, cols i mongetes, amanides amb un tall de cansalada o una bola de sagí... farinetes de blat de moro...pa de sègol i mestall... i vi d'inferior qualitat*. Les **begudes**, que formen també part essencial de l'alimentació són, principalment, l'aigua i el vi. La primera prové de tres fonts públiques distribuïdes equitativament pel poble, encara que molts veïns tenen conduïda l'aigua a la pròpia casa. Del vi se'n fa un bon consum, tant a l'hora dels àpats com fora d'aquests, ja que per qualsevol motiu en beuen un tragueta del porró o un got, escalfant-lo en la temporada de més fred; del vi –diu– *en beuen petits i grans, homes i dones, i fins els infants de pit, constituint un abús marcat*. També es consumeixen begudes alcohòliques destil·lades tals com el conyac, el rom i l'aiguardent i altres *que amb diferents noms s'han introduït per enverinar més elegantment el cos humà*. El cafè acostuma a ser de consum setmanal, i en determinats casos es fa ús de tisanes aromàtiques (camamilla, til·la, poniol, menta...).

L'alimentació s'acostuma a distribuir en cinc àpats fets al llarg del dia: l'esmena (al llevar-se, un glop d'aiguardent sol o barrejat amb vi, la *barreja*), l'esmorzar (a les vuit, mengen farinetes amb greix o sagí o sopa de pa, patates, fesols ...), la *beguda* (a les deu, amb un plat de ceba amanida, pa i vi), el dinar (a migdia, amb escudella, cansalada o botifarra...), el berenar (a les quatre de la tarda, a l'estil del matí), i el sopar (a les vuit del vespre). *Amb aquest règim alimentici a penes donen repòs al païdor, posant-lo en una sobreactivitat que desenrotlla dispèpsies i catarros intestinals que porten a la inapetència...* Cal dir, però, que aquest règim és només el propi dels mesos d'estiu, en què les jornades són més llargues i les feines al camp més dures; i que la presència d'estiuejants al poble ha millorat la quantitat i la qualitat dels aliments.

Entre les **ocupacions** a les quals la gent es dedica per guanyar-se la vida, figura en primer lloc l'**agricultura**. La manca de terres de conreu fa que molta gent es dediqui a artigar el bosc de tal manera que es destrueixen considerables extensions de terrenys forestals. Davant aquest fet, es restringeixen els permisos i es replanten els vessants amb castanyers. La **ramaderia** es practica mitjançant el pasturatge d'alguns ramats de bestiar boví, de llana, cabrum i porquí, a més de la cria de bèsties de corral.

L'**explotació forestal** era una activitat que en aquell moment ocupava molts dels habitants de Viladrau, els quals tenien en el bosc la seva principal font de subsistència bé sigui com a serradors, rodors, corbaires o carboners. La conseqüència d'aquesta activitat intensiva és que el bosc queda molt aclarit amb els consegüents problemes d'inundacions per les pluges i d'erosió del terreny. Ariet advertieix que cal fer una explotació més racional del bosc, de tal manera que s'harmonitzin els interessos particulars i els comunals.

Una activitat que ocupa no poques persones és la que desenvolupen les colles de segadors que van als plans del Vallès i de Barcelona, aprofitant que el blat grana més aviat a les terres baixes; de la mateixa manera, es formen colles per anar a veremar fora del terme.

El cafè, la taverna i el ball ocupen les escasses hores d'**oci**, i són activitats que mereixen les crítiques del Dr. Ariet per les seves conseqüències negatives per a la salut.

Entre els costums que caldria desterrar esmenta el que tenen els vaillets que fan perdre els nius dels ocells, els que paren trampes, llaços o palets amb vesc per a caçar-los, el de fer cecs els ocells engabiats per a que cantin millor o el d'apedregar els gossos que corren pels carrers. També advertieix contra les anades que fan els nois, a les migdiades d'estiu, a banyar-se a basses i rieres, *que a més del perill d'ofegar-se perden el respecte a la moral i bones costums*, i contra les pràctiques de posar els bressols a la vora del foc hores i hores, així com la de posar a la boca de les criatures de pit estopanyats xopats amb vi o altres líquids.

El **vestuari** tampoc escapa de la mirada del metge, que subratlla que, fins i tot a l'hivern, utilitzen poca roba d'abric malgrat que la majoria han de suportar els rigors del temps a causa del seu treball a l'aire lliure.

Des de la seva visió d'alcalde del poble, es lamenta que són molt escasses les entrades a les arquees municipals i pocs els cabals que es poden obtenir per a tirar endavant millores urbanes. Malgrat això se n'han dut a terme algunes, comptant també amb la col·laboració dels estiuejants entre els que figura en lloc molt destacat el Dr. Carulla. En aquest sentit, Ariet en fa un elogi encès, ja que per ell *constitueix una de les principals deus de riquesa que alimenten el poble; és la que ajuda a viure als veïns i és la que s'ha de conservar i estimar com un tresor...*

Acaba aquesta interessant visió etnogràfica de Viladrau i la seva gent, amb un apartat dedicat a les causes socials de les malalties i de la mortalitat que els afecten. La classe de vida que descriu en pàgines anteriors, *un xic descuidada i dins de mides higièniques molt restringides*, és la causa principal de les malalties i la consegüent mortalitat. Entre aquests factors negatius per a la salut, el metge esmenta: els excessos en el consum de vi i begudes alcohòliques, la insuficiència de l'alimentació o bé l'alimentació impròpia, les quals són causa del raquitisme, l'escrofulisme i el limfatisme i d'altres malalties hereditàries.

3. SECCIÓ TOPOGRÀFICA

D'acord amb el mateix subtítol d'aquesta secció, l'autor estudia el medi ambient com a factor que influeix en la salut de la població de Viladrau i fa un repàs de la meteorologia i climatologia, per una banda, i de la geologia, l'orografia i la hidrologia, per l'altra. La vegetació i la fauna que es desenvolupen en aquest entorn li serveixen també per a completar aquest marc.

Pel que fa a la meteorologia destaca que la humitat relativa de l'atmosfera ve marcada per una sequera i una humitat mitjanes. L'horitzó és habitualment net i clar, sense boirina, i tampoc es presenta gaires vegades la boira baixa, i quan ho fa s'aixeca ràpidament..

Explica tot seguit que la velocitat del vent en ocasions arriba a ser gran, especialment del vent de llevant, el qual acostuma a anar acompanyat per la pluja, les *llevantades*, que poden durar tres o quatre dies. El de ponent, en canvi és sec i calorós i quan minva dona pas al vent de llevant, com diuen algunes frases populars: *Té una filla el ponent /casada a llevant /la va a veure rient / i se'n torna plorant*, o bé aquella que diu, *El ponent la mou / i el llevant la plou*. La tramuntana, freda i seca, bufa ocasionalment durant un espai de temps que va de vint-i-quatre a quaranta-vuit hores, i la marinada és el corrent d'aire suau i gairebé constant que refresca l'atmosfera de les tardes d'estiu.

La pluja, explica també, sol ser abundosa durant tot l'any, especialment a la primavera i l'hivern, essent menys intensa i duradora durant els mesos d'estiu. La neu pot començar a enblanquinar la carena del Matagalls a partir del mes de novembre, i la seva presència varia considerablement d'un any a l'altre; l'adagi popular considera que el mes de febrer és el més castigat per les nevades: *La neu pel febrer s'hi assenta com un cavaller*. Es refereix a altres fenòmens meteorològics que es presenten, tals com la calamarsa, la rosada, l'arc de Sant Martí, els llamps i llampecs...

En relació a aquest darrers, que explica que han afectat per dues o tres vegades l'antiga creu de fusta que hi havia al cim de Matagalls, recomana la col·locació de parallamps i explica detalladament algunes mesures de primers auxilis a aplicar a qualsevol víctima del llamp.

Com a resum, conclou que el clima de Viladrau és saníto, d'efectes tònic-excitants, molt a propòsit i convenient per a aquells organismes depauperats que necessiten fort estímul per reviscolar-se... i molt indicat per a passar-hi regaladament la temporada d'estiu. I acaba amb una taula de les temperatures mitjanes observades mes a mes en els anys 1908 i 1909.

En les pàgines següents, el Dr. Ariet fa un repàs a la geologia, l'orografia i l'hidrologia que han configurat el paisatge del seu entorn, una vall *situada entre el Montseny, molt proper, per la banda de migdia, i el Pirineu, molt llunyà, per la banda del nord*. Aquesta vall té l'influència del massís de Matagalls, *que amb les seves estribacions omplena el terme i contorns de pujols i contraforts i serralades més o menys baixes que fan del terme un país completament muntanyós*, i ha estat històricament treballada per l'home el qual ha intentat des d'antic construir petits calms per a millor treure profit de la terra.

La hidrologia d'aquesta vall ve condicionada per l'estructura del terreny, dur i compacte, que permet filtrar unes aigües amb pocs elements en dissolució; aquestes aigües troben sortida en multitud de fonts que brollen a qualsevol nivell i acaben per formar els nombrosos cursos d'aigua que fertilitzen el terme i que l'autor anomena i detalla amb precisió: la riera de Sant Segimon i la de l'Oratori, provinents de les fonts de Matagalls i Comulada; la del Pujol, originada per les aigües que venen de les fonts dels Mosquits, dels Llops, Ropitosa, Alemany i d'altres; la de la Pomereta i Savallà, que originen la riera d'Espinze-lla, etc. Aquests cursos d'aigües acaben per confluïr a la conca del Ter.

Aquestes aigües, a causa de la qualitat del terreny que travessen, són *ben filtrades, bones i pures* i tenen unes característiques físiques que les fan molt avinents per el consum humà. De la riquesa hidrològica del terme en són prova les més de seixanta fonts que relaciona.

Després d'introduir algunes consideracions de tipus general en relació a la vegetació i la seva riquesa, esmentant algunes de les espècies més característiques, dedica un llarg espai del llibre a la Flora de Viladrau, la qual veu

preferentment des del punt de vista mèdic, ja que bona part de les espècies que relaciona les classifica com a plantes medicinals i les subdivideix en funció de les seves propietats curatives. La classificació està feta d'una manera molt pràctica i entenedora, ja que primer anota el nom vulgar de la planta, seguit del nom científic, la família a la qual pertany i, finalment, quina és la part utilitzable pels seus efectes benèfics sobre la salut.

Seguidament, inclou en la llarga llista les plantes de jardí, de bosc o alimentícies que neixen de manera espontània, es planten per adornar jardins o es conreen pel profit que se n'obté. Per a major claretat, anota també amb una lletra (E, c, a, e) si la planta és espontània, cultivada, abundant o escasa.

Després de dedicar atenció als bolets i als perills que per a la salut pot comportar el desconeixement en la matèria, no s'oblida de referir-se a les malalties de les plantes aptes per al consum humà, tals com cereals, lleguminoses i arbres fruiters, les quals poden influir molt negativament en les collites; per aquest motiu detalla algunes de les formes de millorar els rendiments dels camps i de combatre unes plagues que poden incidir tan negativament en la vida d'una gent la subsistència de la qual es basa en bona part en l'agricultura.

Si rica és la flora de Viladrau, no ho és menys la fauna que es mou per l'entorn del poble; per aquest motiu, el Dr. Ariet ofereix una classificació de tots aquests animals, amb un criteri equivalent al que fa servir per classificar les plantes. Dins cada grup (mamífers, aus, rèptils, etc.) anota el nom vulgar, el científic, l'ordre i la família, amb una lletra que qualifica, segons el seu criteri, si es tracta d'un animal útil o nociu.

Més enllà de la curiositat científica de conèixer la fauna del terme, a l'obra es traspuja la preocupació per les malalties i les epidèmies que els animals domèstics poden sofrir, quan aquestes incideixen negativament en l'economia i en la vida de les persones. En aquest sentit, dona una sèrie de normes i consells per a combatre algunes de les epizooties més comunes.

Abans d'acabar el llibre amb unes Conclusions de tipus general, el Dr. Ariet insisteix, una vegada més, en les causes locals de les malalties. En general, les característiques climàtiques i geogràfiques del poble *allunyen les causes directament pertorbadores de la salut i productores de mortalitat, de tal manera que, per aquesta absència de causes locals d'enfermetats, mereix el qualificatiu de terrenys sanítos*. Aquest motiu fa que no es pugui senyalar d'una manera precisa i categòrica l'existència en aquesta localitat de causes d'enfermetat ni tampoc l'existència d'enfermetats endèmiques, infectives o febrils.

Malgrat aquests conclusions, assenyala que la hipertròfia tiroidea continua afectant a la població, encara que darrerament tendeix a disminuir a causa del canvi de vida de la gent, a la millora de l'alimentació i a l'augment de la mobilitat de la població.